

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เราได้พบเห็นปรากฏการณ์แบบถนนทุกสายมุ่งไปที่พม่าหรือประเทศเมียนมาร์ ทั้งนี้ เป็นผลจากความเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันต่อระดับนโยบายที่สำคัญ นั่นคือผู้นำทางทหารที่กุมบังเหียนประเทศจะลงจากหลังเสือแล้ว ประชาธิปไตยกำลังผลิบ

กรอบคิดเก่าที่ฝังลึก

ถึงแม้ทางกลุ่มทหารยอมถอยและสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่กฎหมายหลายๆ อย่างที่มีมาก่อนการปรับตัว ก็ยังเอื้อกลุ่มทหารในการนั่งเป็นเสียงข้างมากในสภาผู้แทน และการเลือกตั้งที่ยังอยู่ภายใต้อำนาจทหารในช่วงที่ผ่านมา แต่เรื่องพวกนี้ก็มักจะค่อยๆ ปรับเปลี่ยนไปตามเวลาและความเข้าใจของชาวพม่าเองในวงกว้าง

ความผ่อนคลายหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นเป็นของจริงและเป็นธรรมชาติของการผลิตใบไปสู่อธิปไตย เช่น การยกเลิกการเซ็นเซอร์สื่อในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา หรือการผ่อนคลายให้มีการนำเข้ารถยนต์ โดยไม่ต้องจ่ายใต้โต๊ะค่าใบอนุญาตนำเข้าที่แพงหูฉี่ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา

แต่อย่างไรก็ตาม จากการเข้าไปเยือนพม่าเมื่อ 2 เดือนก่อน ผู้เขียนก็ยังพบกับความรู้สึกหรือบรรยากาศเก่าๆ ที่สัมผัสได้อยู่ นั่นคือ ความไม่กล้าพูด ไม่อยากพูด หรือแสดงออกที่เป็นไปในทางที่ขัดกับสิ่งที่อยู่ในภาครัฐ นั่นคือกรอบคิดเก่าของชาวพม่าที่ถูกกดให้ไม่พูด หรือถูกห้ามพูดถึงการปกครองต่อการดำเนิน หรือไม่เห็นด้วยกับผู้นำทางทหาร หรือแม้รัฐธรรมนูญซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหาร

ในอดีต เพื่อนๆ ชาวพม่าของผมจะมองผมและทำหน้าที่เล็กๆ กระซิบให้ผมพูดเบาๆ หรืออย่าพูด ถ้าผู้เขียนถามหรือพูดถึงเรื่องการปกครอง เรื่องความยากจน ความเหลื่อมล้ำ หรือความไม่เป็นธรรม โดยจะบอกว่า "This is sensitive issue"

แปลเป็นไทยอย่างสุภาพได้ว่า "นี่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน" แต่ถ้าแปลหยาบๆ ก็ได้ความว่า "อย่าพูดเด็ดขาดคุณนะมึง"

เรื่องที่จะเขียนเล่าลำดับต่อไป จะว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่ Serious ก็ใช่ เป็นเรื่องน่าซำก็ได้ แต่พอจะสรุปได้ว่า ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเกินไปในการได้มาซึ่งอิสระและเสรีภาพ ด้วยกรอบคิดที่เคยติดอยู่ในกรง เขาปล่อยออกมาแล้วก็ปรับตัวไม่ทัน เพราะกรอบคิดที่ถูกครอบงำจำกัด มันถูกฝังลึกและยาวนานไป จนใช้อิสระและเสรีภาพไม่เป็น หรือยังไม่กล้า

โครงสร้างของรัฐในพม่าภายใต้ความแปลกแยก

ในอดีตภายใต้การปกครองของเผด็จการทหาร สิ่งรัฐบาลไม่ต้องการคือความกระตือรือร้นของประชาชน โดยเฉพาะนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เรียนมาก ทุ่มเท หัวก้าวหน้า รัก

ความยากในการปฏิรูปโครงสร้างของรัฐในพม่า

ภายใต้ความแปลกแยกและกรอบคิดเก่าที่ฝังลึก

กรณีศึกษาเรื่องระบบการอุดมศึกษา

ความเป็นธรรม จากการศึกษาที่ต้องปะทะ กับนักศึกษามากมายหลายครั้งหลายรอบ ผู้นำทางทหารมองและสรุปว่า นักศึกษาและมหาวิทยาลัยที่บ่มเพาะปัญญาชน คือ ศัตรูของรัฐบาล

ดังนั้น จึงได้มีมาตรการที่แปลกแยก ในการลดบทบาท หรือกดขี่ไม่ให้ศึกษามีพลัง โดยการ

1.มหาวิทยาลัยที่เคยอยู่ในเมืองย่างกุ้ง ก็ให้ย้ายออกไปนอกเมือง ให้นักศึกษาเดินทางยาวๆ และไกลเมืองหลวงนักศึกษาจะได้ไม่มีเวลามาคิดรวมตัวกันประท้วง และอยู่ไกลเมืองหลวงถ้ามีการจับกลุ่มเคลื่อนไหวเข้าเมืองหลวง รัฐมีเวลาตัดตอนจัดการตามทางได้

2.แยกมหาวิทยาลัยที่เคยขึ้นกับกระทรวงศึกษาออกไปอยู่กับกระทรวงที่มีเนื้อหา พันธกิจเกี่ยวข้องอีกทั้งแบ่งขอยกระทรวงต่างๆ ให้เล็กลงลงไ้มากมาย ที่จะให้นายพลทหารไปเป็นรัฐมนตรีได้หลายๆ คน เช่นกระทรวงเกษตรก็จะขอยลงเป็น - กระทรวงเกษตรและการชลประทาน ดูแลกลุ่มพืชอย่างเดียว มหาวิทยาลัยเกษตร (Yezin Agriculture University) ก็จะสอนและให้ปริญญาเกษตร สาขาพืชศาสตร์เพียงอย่างเดียว อยู่ภายใต้การกำกับอย่างเบ็ดเสร็จของกระทรวงนี้

- กระทรวงการปศุสัตว์ และประมง ดูแลการปศุสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีมหาวิทยาลัยการสัตวแพทย์ (University of veterinary Science, at Yezin) สอนเฉพาะวิชาการสัตวแพทย์ นั่นคือเน้นเรียนไปในทางการแพทย์

- กระทรวงป่าไม้ มหาวิทยาลัยสายวิชาชีพอื่นๆ ก็ไล่ไปเกาะครบ จะไปผูกและบังคับบัญชาโดยรัฐมนตรีกระทรวงวิชาชีพนั้นๆ ดังนั้น ปัจจุบันการกำกับการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในพม่า ยังอยู่หลังเขาล้าหลังชาวโลก อยู่มากทั้งเกณฑ์มาตรฐานและความเป็นสากล

ในปี พ.ศ.2549 ผู้เขียนและคณะได้เข้าไปศึกษาเรื่องการเลี้ยงโคนมและอุตสาหกรรมนมในพม่า ในเดือนมกราคม 2550 ผู้เขียนได้สรุปผลการศึกษามาแล้ว และได้แนะนำเสนอให้นักวิชาการและข้าราชการกระทรวงการปศุสัตว์ฯ ฟัง ในที่ประชุมของสมาพันธ์การปศุสัตว์แห่งชาติพม่า พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงโคนมของพม่า (ที่ล้าหลังกว่าไทยอยู่ร่วม 30 ปี)

ได้ชี้ให้เขาเห็นว่าขีดจำกัดอันหนึ่งที่ขวางการ

พัฒนาการปศุสัตว์ในอนาคตคือ การที่ไม่มีการเรียนการสอนหรือผลิตกำลังคนทางด้านสัตวบาลหรือสัตวศาสตร์เลย

ศาสตร์คือการเรียนทางด้าน การเลี้ยง การจัดการสัตว์เลี้ยงในเชิงเศรษฐกิจหรือปศุสัตว์และสัตวปักษี โดยการจัดการศึกษาที่เป็นสากลจะเป็นการศึกษาภายใต้ฐานวิชาทางการเกษตร หรือคณะเกษตร แต่จะแยกไปเรียนเน้นการปศุสัตว์ในช่วงปี 3-4 ส่วนสาขาสัตวแพทย์จะเรียนเน้นทางการแพทย์หรือ Medicine โดยมาตรฐานจะใช้เวลาเรียน 6 ปีแบบแพทย์ แต่ที่พม่าหลักสูตรเหลือ 5 ปี สัตวแพทย์และสัตวศาสตร์หรือบางประเทศเรียกสัตวบาล จะมีวิชาชีพที่แยกต่างหาก แต่ต้องทำงานร่วมกัน แต่รับผิดชอบคนละส่วนของระบบการผลิตสัตว์

เมื่อในพม่าไม่มีการเรียนการสอนให้ปริญญาตรีทางสัตวศาสตร์ งานต่างๆ ที่เป็นภารกิจของเด็กเรียนทางสัตวศาสตร์ที่เรียนแค่ 4 ปี และเน้นเรื่องอาหารและการจัดการ ในพม่าก็ต้องเอาสัตวแพทย์ที่เรียนเน้นเรื่องการป้องกัน วิศวกรรม และรักษาโรคที่เน้นไปอีกทางมาดูแล เสียทรัพยากรบุคคลทางการสัตวแพทย์ไปโดยไม่จำเป็น และปริมาณสัตวแพทย์ก็ยิ่งขาดอยู่มาก

ผู้เขียนได้เข้าไปพม่าเมื่อ 2 เดือนก่อน ไปบรรยายเรื่องโคนมให้นักศึกษาสัตวแพทย์ปีสุดท้าย ฟัง พร้อมทั้งติดตามความคืบหน้าการจัดการศึกษาปริญญาตรีสัตวศาสตร์ ที่ผู้เขียนไปจุดไฟให้เขาได้คิดและตอนนั้นทุกคนเห็นด้วย

แต่ "It is a sensitive issue" เพราะสมัยนั้นไม่มีใครกล้าเสนออะไรโดยเฉพาะอย่างยิ่งของใหม่

ผู้เขียนได้ไปคุยกับอธิการบดีของทั้ง 2 มหาวิทยาลัยที่อยู่ในเมืองใกล้เมืองหลวงใหม่และอยู่ในรั้วสถาบันวิจัยการเกษตรทั้งคู่แต่คนละทิศกันโดยนำเสนอว่า การจัดการศึกษาทางสัตวศาสตร์ควรที่จะจัดขึ้นในมหาวิทยาลัยเกษตร (พืช) ซึ่งในหลักสูตรนี้ที่พม่าก็สอนวิชาสัตวศาสตร์อยู่ 4 วิชาแก่เด็กเกษตร ป.ตรีสายพืชอยู่แล้ว และไม่ควรถูกหลักสูตรไปในสายสัตวแพทย์ หรือดำเนินการภายใต้คณะสัตวแพทย์ เพราะเด็กจะขาดทักษะที่เป็นกรอบใหญ่ทางเกษตรไปอย่างน่าเสียดาย

อะไรก็ค่อนข้างลงตัว ผู้เขียนกลับมาอย่างกึ่งได้ประชุมร่วมกับกรรมการบริหารสมาพันธ์การปศุสัตว์ 6-7 คน และได้ให้คำแนะนำไปว่า "ควรให้ประธานสมาพันธ์ฯ นำเรื่องนี้เสนอแก่รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องเพื่อสั่งการให้มหาวิทยาลัยเกษตร (พืช) จัดการเรียนการสอนเลย

เกิดคำถามในที่ประชุมว่า ด้วยเรื่องนี้เป็น การสร้างคนสายปศุสัตว์ จะให้ประธานสมาพันธ์ฯ ไปรายงานรัฐมนตรีสายพืช (ให้จัดการศึกษาทางปศุสัตว์) แล้วรัฐมนตรีทางปศุสัตว์จะมั่นใจว่างานข้ามกระทรวง เห็นไหม เรื่องนี้เป็นเรื่อง "Sensitive Issue"

ผู้เขียนก็เริ่มเข้าสู่ทางตันเหมือนกัน สุดท้ายเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาจุดเล็กๆ ที่จะให้มีการเรียนการสอนหรือให้ปริญญาตรีทางสัตวศาสตร์ ก็ยังเป็น sensitive issue และผู้เขียนเห็นมีอยู่ทางออกเดียวที่จะเดินหน้าให้ได้เป้าที่ตั้ง คือต้องรวม 2 กระทรวงพืชและสัตวให้เป็นกระทรวงเดียวกัน เป็นการปฏิรูปโครงสร้างส่วนราชการให้เหมือนกระทรวงเกษตรเมืองไทยและที่อื่นทั่วโลก

จึงได้นำเสนอแก่ประธานสมาพันธ์ฯ อย่างเป็นทางการไปว่า ขอท่านนำเรื่องการยุบรวมกระทรวงพืชและสัตวเป็นกระทรวงเกษตร กระทรวงเดียว เพื่อความเป็นเอกภาพทั้งเชิงนโยบายและระดับการปฏิบัติการ ผ่านอดีตรัฐมนตรีสายพืชและสัตวที่เป็น ส.ส.อยู่ในปัจจุบันทั้งคู่ นำเข้าเรียนปริญญา ท่านประธานาธิบดีเต็ง เส่ง เพื่อการดำเนินการจากสภาผู้แทน

นี่ยังไม่ได้พูดถึงสิ่งที่ควรทำที่สุดในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของพม่า นั่นคือการรวมระบบมหาวิทยาลัยเข้ามาสังกัดกระทรวงศึกษาหรือหน่วยงานรับผิดชอบระดับอุดมศึกษาโดยตรง เรื่องนี้ถ้าแต่ละลงไปก็จะเจอเรื่อง Sensitive Issue แบบโคตรๆ กับแทบทุกกระทรวงที่มีอยู่อีกมหาศาลเลย

การปฏิรูปโครงสร้างของรัฐในพม่าภายใต้ความแปลกแยกและกรอบคิดเก่าที่ฝังลึก จึงยากฉะนี้แล

ดำรง ลีนาบุรุษย์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้